

ว่านมหาเมฆ

1. ชื่อสมุนไพร ว่านมหาเมฆ (WAN MAHAMEK)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Curcuma aeruginosa* Roxb. ชื่อวงศ์ Zingiberaceae
3. ชื่อท้องถิ่น ขมิ้นดำ (เชียงใหม่), กระเจียวแดง, อาวแดง
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พืชจำพวกเหง้า ลำต้นและหัวเป็นไม้ล้มลุก อายุหลายปี ลำต้นเทียมสูงประมาณ 1 เมตร ลำต้นใต้ดินเป็นเหง้า เหง้าหลัก รูปไข่เนื้อแบ่งเป็นสามส่วน ชั้นนอกสีขาว ชั้นกลางสีฟ้าถึงสีม่วงอมน้ำเงินและชั้นในสีเขียวอมฟ้า แตกแขนงย่อย

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกแกมรูปรี สีเขียวเข้ม มีแถบสีแดงเรื่อ ตามแนวเส้นกลางใบ

ดอก ช่อดอกออกก่อนผลิใบ ใบประดับตอนล่างสีเขียว ปลายแต้มสีม่วงอมชมพู ตอนบนสีม่วงแดง ดอกย่อยสีเหลือง ดอกมีใบประดับรูปกรวยเรียงซ้อนกัน ปลายช่อดอกมีสีชมพูถึงแดงเข้ม

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

เหง้า

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

เหง้าแห้งและบดให้แตกออกเหลือกินครั้งละ 1-2 ช้อนโต๊ะ ใช้แก้ปวด ลดการอักเสบของมดลูก ฝนทาแก้ฟกบวม เคล็ดขัดยอก

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลการศึกษาวิจัยพบว่าว่านมหาเมฆมีฤทธิ์ต้าน HIV-1 รักษาแผลในกระเพาะอาหาร ต้านไวรัสและคุมกำเนิดได้

8. สารสำคัญ

สารสำคัญที่พบในเหง้าของว่านมหาเมฆ คือ ซิโดรอล (zedoanol) เคอร์คูมินอล curcumenol และไอโซเคอร์คูมินอล (isocurcumenol)

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

ว่านมหาเมฆมีถิ่นกำเนิดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินเดีย พม่า ไทย อินโดนีเซีย ในประเทศไทยพบตามป่าโปร่ง ที่มีดินร่วน ดินร่วนปนทรายและดินทราย

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กระทรวงสาธารณสุข

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่สวนป่า สวนผลไม้ ป่าละเมาะ สวนผัก หัวไร่ปลายนา
- ภาค ทั่วทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ทุกจังหวัดของประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยใช้หัวเหง้า เมื่อขุดว่านมหาเมฆเก็บหัวเล็ก ๆ เอาไว้ทำพันธุ์ โดยการเก็บหัวเหง้าไม่ต้องล้างเก็บไว้ในภาชนะที่โปร่ง ๆ เอาไว้ในร่ม เพื่อจะทำพันธุ์ต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก นิยมปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน
- การเตรียมดิน ขุดเป็นแปลงขนาด 1 เมตร ความยาวแล้วแต่พื้นที่ เว้นทางเดิน 50 เซนติเมตร หรือเป็นร่องระบายน้ำ แล้วหว่านปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักบนแปลงคลุกเคล้ากับดินให้ทั่วแปลง
- วิธีการปลูก โดยการเอาหัวเหง้าแกลบไปฝังบนแปลงห่างกัน 30 เซนติเมตร ระยะแถว 30 เซนติเมตร กลบดิน แล้วรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ ประมาณ 3 – 4 สัปดาห์ หัวก็จะเริ่มงอกแตกต้นใหม่

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย หลังจากปลูกได้ 3 เดือน พรวนดินและใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยอินทรีย์คลอตาอายุของว่าน ควรใส่ปุ๋ย 1 – 2 ครั้ง
- การให้น้ำ ว่านมหาเมฆเป็นพืชชอบน้ำเหมือนขมิ้น แต่ไม่ชอบน้ำท่วมขัง ต้องรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา ในฤดูฝนสามารถปล่อยตามธรรมชาติได้
- การกำจัดวัชพืช ควรกำจัดวัชพืชพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ว่านมหาเมฆไม่ค่อยจะมีแมลงรบกวน ถ้ามีอาจใช้สารสะเดา หรือสารชีวภาพฉีดพ่นหรือสารชีวภาพ ไม่ควรใช้สารเคมีเพราะจะมีการสะสมที่หัวเหง้าได้

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว ส่วนมากจะเก็บเกี่ยวในฤดูแล้งช่วงเดือนธันวาคม – เมษายน
- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการขุดตามต้นที่ปลูกใช้เสียมค่อย ๆ ขุด แล้วงัดหัวขึ้นมา และสลัดดินออกให้หมด เพื่อส่งแปรรูปต่อไป
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้หัวว่านมหาเมฆมาแล้ว นำมาล้างให้สะอาดตัดรากเล็ก ๆ ออกให้หมด แล้วนำไปฝานบาง ๆ และนำไปตากแดดทันที ประมาณ 7-10 วัน จนแห้ง แล้วนำมาอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ว่านมหาเมฆแห้งมาแล้ว นำใส่กระสอบ เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป จะเก็บใส่กระสอบโปร่ง ๆ หรือถุงปุ๋ยสะอาด แล้วเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

- หัวว่านมหาเมฆสด ราคา กิโลกรัมประมาณ 50 บาท
- หัวว่านมหาเมฆแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 60-120 บาท